

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

AZ ÉSSZERŰ IDŐ A POLGÁRI JOGBAN

Készítette: dr. Bognár-Hanti Margit Kinga

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	3
AJÁNLATI KÖTÖTTség.....	4
<i>A szerződések időtényezői.....</i>	<i>4</i>
A Ptk. 211.§(2) vonatkozásában:.....	4
A Ptk 215.§ vonatkozásában:.....	5
SZOMSZÉDJOGI IGÉNYEK ÉRVÉNYESÍTÉSE.....	6
TELJESÍTÉSKOR A JOGOSULT MEGVIZSGÁLÁSI KÖTELEZETTSÉGE.....	9
<i>Fogyasztói szerződések.....</i>	<i>10</i>
<i>Szállítási szerződés - fogyasztói szerződés.....</i>	<i>11</i>
ÖSSZEFOGLALÁS.....	13

BEVEZETÉS

Az idő jogi tény, számos szálon fűződik a joghoz. Sok esetben az idő hoz létre jogot, jogviszonyokat, hív életre kötelezettségeket, szüntet meg kedvezményeket, igényjogosultságokat.

Az idő, mint jogi tény, számos esetben irányítója a jogalanyok kapcsolatrendszerének.¹ Az időnek és a jognak az összefonódása a piaci ügyletek gyors realizálódásának, a jogbiztonságnak a társadalmi igényéből fakad. Ezért az idő minden jogterületen felbukkan, mind az anyagi, mind az eljárásjogban megjelenik, például az alkotmányjogban a mulasztásos alkotmányellenesség állapota, a büntetőjogban a büntetési tételek, a polgári jogban az ajánlati kötöttség.

Jelen írás az időt csak a polgári jogban vizsgálja, ezen belül pedig az ésszerű idő jelentését és értelmezését keresem.

Az idő mint jogi tény

Valamilyen tény, magatartás, mulasztás akkor válik jogi tényné, ha azt konkrét jogszabály vagy jogviszony annak minősíti.

Az ésszerű idő az időmeghatározásnak egy sajátos változata, amikor a jogszabály nem az idő mértékegységeiben határozza meg az időtartamot. Nem lehet az idő mértékegységének tekinteni például az azonnal, haladéktalanul, késedelem nélkül, életfogytig, belátható időn belül, kifejezésekkel meghatározott időtartamot.² Mindezek csak a konkrét helyzet alapján értékelhetők.

¹ Dr. Matúz György: Az idő a jogban, avagy Határidők, határnapok, elévülés; Novorog Kiadó; 1996; 3. oldal

² U.a. 12. oldal

AJÁNLATI KÖTÖTTSÉG

A szerződések időtényezői

Általában a polgári jogi jogviszonyban a felek szabadon állapíthatják meg a határidőket, határnapokat, sőt az igényérvényesíthetőség tekintetében is eltérhetnek a törvény kógens előírásaitól is. /diszpozitív szabályozás/. Ilyenek az ajánlati kötöttségre vonatkozó rendelkezések is.

211. § (1) Aki szerződés kötésére ajánlatot tesz, ajánlatához kötve marad, kivéve, ha kötöttségét az ajánlat megtételekor kizárta.

(2) Az ajánlattevő *kötöttségének idejét meghatározhatja*. Ennek hiányában jelenlevők között vagy telefonon tett ajánlat esetében az ajánlati kötöttség megszűnik, ha a másik az ajánlatot nyomban el nem fogadja. Távollevőnek tett ajánlat esetében az ajánlati kötöttség annak az időnek elteltével szűnik meg, amelyen belül az ajánlattevő - tekintettel az ajánlatban megjelölt szolgáltatás jellegére és az ajánlat elküldésének módjára - a válasz megérkezését **rendes körülmények között várhatta**. Jogszabály az ajánlati kötöttség idejét eltérően is szabályozhatja.

215. § (1) Ha a szerződés létrejöttéhez harmadik személy beleegyezése vagy hatósági jóváhagyás szükséges, ennek megtörténteig a szerződés nem jön létre, de a felek nyilatkozatukhoz kötve vannak. Kötöttségétől bármelyik fél szabadul, ha az általa a másik féllel közölt **megfelelő határidőn belül** a harmadik személy a beleegyezés, illetőleg a hatóság a jóváhagyás felől nem nyilatkozik.

Az ajánlati kötöttség tehát a Ptk. 211.§(2) és 215.§-ban függő jogi helyzetet hoz létre, mely idő alatt a felek a szerződéses akarat-kijelentéseikhez kötve vannak. A kötöttség mindaddig fennáll, amíg a megállapodás létrejöttéhez szükséges nyilatkozatot az arra jogosult nem teszi meg vagy azt meg nem tagadja.

A Ptk. 211.§(2) vonatkozásában:

A GK 6. számú állásfoglalása szerint a válasz megérkezésének rendes körülményeinek értékelésénél „jelentőséget kell tulajdonítani az ajánlat elküldési módjának, az ajánlatban megjelölt szolgáltatás jellegének, illetve számos más körülménynek is.”

Az 1995.293. BH alapján burgonyára vonatkozó szállítási szerződéses ügyben a szerződés létrejöttéhez az ajánlat elfogadására egy hét lett volna a rendes körülményeknek megfelelő idő.

A Fővárosi Bíróság 2. Gf. 75 413/1997/3. számú ítéletében a Ptk 211.§ (2) bekezdésében a „rendes körülmények között” kifejezéssel jelzett időtartamot távollevők közötti szerződéskötési ajánlat vonatkozásában *4 napban* határozta meg.

A rendes körülmények fogalmát az összes konkrét körülmény figyelembevételével kell értelmezni. A felek korábbi szerződéskötési gyakorlata, az adott szerződés, illetve a szerződésben foglalt szolgáltatás jellege és számos más körülmény határozhatja meg, hogy az adott ügyben az ajánlati kööttség mikor szűnik meg. Az ajánlati kööttség az ajánlat elküldési módjához is igazodik, az egyéb felhívott körülmények mellett. Egyszerű postai küldemények esetében a bírói gyakorlat szerint 2+2 nap, vagyis 4 nap.

A 2007.271 BH munkaügyi perben a munkaszerződés-módosítás aláírására gondolkodási időként kért egy hónap elteltét is megvizsgálandónak jelölte a tekintetben, hogy az az elvárható ajánlati kööttségi időn belül esett-e konkrét esetben vagy sem.

A Ptk 215.§ vonatkozásában:

Megfelelőnek csak az olyan határidő tekinthető, amely alatt reális lehetőség nyílik a hozzájárulás vagy jóváhagyás felőli döntésre (megadására vagy megtagadására).

A 2002. 195 BH az 1994. augusztus 1-jén tett megrendelés 1995. február 22-én történt teljesítését ésszerű teljesítési határidőben megtörténtnek, vagyis szerződésszerűnek tekintette,

figyelemmel arra is, hogy az alperes az átvételkor késedelemre nem hivatkozott, [Legf. Bír. Gf. I. 30.299/2000. sz.)

A „megfelelő idő“ értelmezésekor a „rendes körülmények között“ értelmezésénél látott bírósági gyakorlat egységesen nem körvonalazható, köszönhető ez az ügyek sokféleségének, és annak a ténynek, hogy a harmadik személy beleegyezésének vagy a hatóság jóváhagyásának nincsen „legkisebb közös többszöröse“, nem lehet csak a postai küldemények átlagos érkezésének idejét alapul venni, mert ezeken az objektív körülményeken kívül a hatmadik személy, illetve a hatóság szubjektív akaratelhatározása is időt vesz igénybe.

SZOMSZÉDJOGI IGÉNYEK ÉRVÉNYESÍTÉSE

A használat és a hasznok szedésének joga

99. § A tulajdonos jogosult a dolgot használni és a dologból folyó hasznokat szedni, viseli a dologgal járó terheket és a dologban beállott azt a kárt, amelynek megtérítésére senkit sem lehet kötelezni.

100. § A tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen szomszédait szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné.

101. § (1) A tulajdonos nem foszthatja meg a szomszédos épületet a szükséges földtámasztól anélkül, hogy más megfelelő rögzítésről ne gondoskodnék.

(2) A tulajdonos a földjére áthajló ágakról lehullott gyümölcsöket megtarthatja, ha azokat a fa tulajdonosa fel nem szedi; az áthajló ágak és átnyúló gyökerek levágására nem jogosult, kivéve ha azok a föld rendes használatában gátolják, és a fa tulajdonosa azokat felhívás ellenére sem távolítja el.

Ptké. 20. § A közterületre áthajló ágakról lehulló gyümölcsöket - ha azokat a fa tulajdonosa fel nem szedi - bárki felszedheti.

A szomszédjogok a tulajdonjog együttélésünk érdekében tett korlátozásaként jelennek meg a polgári jogban, mely rendelkezések római jogi alapokon nyugszanak - iura vicinitatis. Már a XII. táblás törvények is rendelkeztek a fák gallyainak szomszéd telekre való átnyúlásáról, a szomszéd telkének beárnyékolásáról, a határon nőtt fa tulajdonjogának kérdéséről és az áthullott gyümölcs felszedésének jogáról is, több más szomszédjog mellett.³

³ FÖLDI ANDÁS és HAMZA GÁBOR: A Római jog története és institúciói; Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.; 284-285.

Az együttélés érdekében tett korlátozás modern megfogalmazása a [Ptk. 2. § (2)], azaz, hogy ⁴ ” a törvény biztosítja a személyeknek az őket megillető jogok szabad gyakorlását, e jogok társadalmi rendeltetésének megfelelően.” Nyilvánvaló tehát, hogy a tulajdonjogból eredő használati és birtoklási jogosítvány nem eredményezheti mások jogainak csorbítását, vagyis e jogokat is mások jogaival összhangban kell gyakorolni.

A törvény a zavaró és veszélyeztető magatartásokat nem sorolja fel, illetve nem is definiálja. Ilyen lehet a zajos tevékenység, az egészségtelen fertőző helyzet előidézése, az állatok tisztántartásának elmulasztása, különböző környezetvédelemben ütköző hatások előidézése, vagy építkezéssel előidézett hátrányos helyzet.

A másokat zavaró tevékenység csak akkor tiltott, ha a zavarás szükségtelenül következik be. A szükségtelen zavarás fogalmát a törvény ugyancsak nem definiálja. A konkrét jogvitában ezért a tulajdonos és a szomszéd ellentétes érdekeinek mérlegelésével kell megállapítani, hogy a zavarás szükségtelennek minősül-e.

A Ptk. 101.§(2) bekezdésében szabályozott szomszédjogi viszonyok időt szabnak a tulajdonosnak tulajdonjogának gyakorlására. Az idő itt jogvesztést okozó jogi tény, ennek ellenére nincs pontosan meghatározva.

A hivatkozott paragrafus első mondatának értelmezésénél annyi bizonyos, hogy a szomszéd abban az esetben gyakorolhatja a gyümölcs felszedésével kapcsolatos jogot, ha a tulajdonos e jogával nem élt. /Más szabályok érvényesülnek a közterületre áthajló ágakról lehulló gyümölcsök esetében, ezeket ugyanis bárki felszedheti, ha azokat a fa tulajdonosa nem szedi fel (Ptké. 20. §)./

Kérdéses azonban, hogy mennyi idő áll a tulajdonos rendelkezésére ahhoz, hogy a szomszéd földjére áthajló ágakról lehullott gyümölcsöt összeszedje. Ezen a téren „a joggyakorlat méltányos határidőről tesz említést, amely az adott esetben a mezőgazdasági-, kertészeti-, illetőleg a helyi szokásoknak és az összes körülményeknek megfelelően, csak esetenként állapítható meg“ ⁵, de mivel egységes bírósági gyakorlat nyomára nem akadtam, ennek magyarázatát a következőkben vélem megtalálni:

⁴ KOMMENTÁR a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez; a Kiadó Kommentár sorozatában megjelent, A Polgári Törvénykönyv magyarázata 1-2. (szerkesztő-lektor: Gellért György, lezárva: 2004. május 1.)

⁵ (A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1981. I. kötet 473. oldal).

- általában nem okoz a gyümölcs leszedésével a szomszéd akkora kárt, amit anyagilag megér érvényesíteni

-a polgárjog ezen szabálya évszázados hagyományon alapul, beivódott a köztudatba, ezért ritkán vétenek ellene

A Ptk 101.§(2) bekezdés második tagmondatában kérdéses, hogy mennyi időnek kell eltelnie a tulajdonos felszólítása után, amikor a szomszéd jogosult az áthajló ágak és átnyúló gyökerek levágására.

A fák, illetve a növényzet zavaró hatása miatt indult perben legtöbbször azt kéri a felperes, hogy a bíróság kötelezze az alperest a növényzet kivágására, eltávolítására. Az ilyen típusú keresetek esetében pedig már nem okoz problémát az, hogy meddig kellett volna a tulajdonosnak eltávolítania a szomszédot is zavaró növényzetet, hiszen a kereset indítása maga már egy viszonylag hosszabb zavaró állapot fennállását és többszöri figyelmeztetést is magában foglal, a növényzet kivágására való kötelezés azonban kivételesen és csak abban az esetben fordulhat elő, ha az érdeksérelem más módon, így kártérítéssel sem hárítható el, mondja a PK 3. mely a növényzet eltávolítása iránt indított perben a döntésnél irányadó szempontokat tartalmazza.

A hivatkozott polgári kollégiumi állásfoglalás szerint „a tulajdonos az ingatlan használata során az azon lévő növényzet tekintetében is köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat - különösen szomszédait - szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné. Az ezzel kapcsolatos perekben a felek magatartásának jogszerűségét a Polgári Törvénykönyvnek a joggyakorlásra és az együttműködésre vonatkozó általános szabálya (Ptk. 4. és 100. §-ok) és egyes különös szomszédjogi rendelkezései (Ptk. 101-104. §-ok) szerint kell elbírálni.

Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a Ptk. szomszédjogi rendelkezéseitől más jogszabályok, továbbá a felek megállapodásai is eltérhetnek (Ptk. 106. §). A növényzet telepítésére, kezelésére vonatkozóan a tulajdonosi jogok gyakorlását termelési, egészségügyi, építésügyi stb. előírások is érinthetik [Ptk. 108. § (3) bek.].

Nem mellőzhető ilyenkor sem annak vizsgálata, hogy a növényzet szükségtelenül zavarja-e a szomszédot ingatlan birtoklásában, használatában, okoz-e kárt, vagy fennáll-e károsodás veszélye.

A növényzet zavaró - leggyakrabban árnyékoló, ritkábban kilátást elvonó - hatása miatt indított perekben, amelyekben a szomszéd rendszerint a növényzet kivágását, eltávolítását igényli, az érintett tulajdonosoknak (egyéb használóknak) az ingatlan birtoklásához és használatához fűződő érdekeik egybevetésével, a körülmények gondos mérlegelésével kell a jogvitát eldönteni, figyelemmel arra is, hogy a szomszédoknak egymás közötti kapcsolatukban a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeinek megfelelően kölcsönösen együttműködve kell eljárniuk. Ezért jelentőséget kell tulajdonítani annak is, hogy a szomszéd olyan időben tiltakozott-e az ültetés ellen - feltéve, ha a várható érdeksérelmet felismerhette -, amikor az áttelepítés még nem járt volna aránytalan költséggel. A kölcsönös érdekek mérlegelése mellett tekintettel kell lenni az ingatlan fekvésére, valamint a környezetvédelem szempontjaira is.

Az említett körülmények indokolttá tehetik, hogy a bíróság az érdeksérellem egyéb módon történő (pl. csonkolás, áttelepítés) elháríthatóságának hiányában a kivágásra, eltávolításra való kötelezés helyett az okozott kár megtérítését rendelje el. Ha a jogszabály a növényzet kivágását engedélyhez köti, figyelemmel kell lenni arra is, hogy az illetékes hatáskörrel rendelkező szerv a növényzet kivágásához szükséges engedélyt megadja-e vagy sem“.

[PK 444. számú állásfoglalás]

Az ítélezési gyakorlat kiterjesztette e § szabályát azokra az esetekre is, amikor a dolgot nem tulajdonjog, hanem egyéb jogcímen használja valaki.

TELJESÍTÉSKOR A JOGOSULT MEGVIZSGÁLÁSI KÖTELEZETTSÉGE

Ptk. XXIV. Fejezet: A teljesítés és a beszámítás

A teljesítés módja

283. § (1) A jogosult - ha jogszabály kivételt nem tesz - a körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül köteles meggyőződni arról, hogy a teljesítés megfelelő-e.

(2) A dolog átvétele során nem kell vizsgálni azokat a tulajdonságokat, amelyeknek a minőségét tanúsítják, illetőleg, amelyekre jótállás vonatkozik.

(3) Ha a jogszabály kivételt nem tesz, az átadással járó költségek - ideértve a csomagolás és mérlegelés költségeit is - a kötelezettet, az átvétellel járó költségek pedig a jogosultat terhelik.

Ptk. XXV. fejezet: A szerződésszegés

A hibás teljesítés

305. § (1) Olyan szerződés alapján, amelyben a felek kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak, a kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatott dolog a teljesítés időpontjában nem felel meg a jogszabályban vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak.

(2) Hibás teljesítésnek minősül a szolgáltatott dolog szakszerűtlen összeszerelése is, ha a szerelés szerződéses kötelezettség, és azt a kötelezett vagy olyan személy végezte el, akinek magatartásáért a kötelezett felelős. A kötelezett felel akkor is, ha a szolgáltatott dolog összeszerelését a szerződésnek megfelelően a jogosult végezte el, és a szakszerűtlen összeszerelés a használati útmutató hibájára vezethető vissza. Fogyasztói szerződésben semmis az a kikötés, amely e rendelkezésektől a fogyasztó hátrányára tér el.

(3) A kötelezett a hibás teljesítésért felelősséggel tartozik (kellékszavatosság).

305/A. § (1) Ha a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte, vagy azt ismernie kellett, a kötelezett mentesül a szavatossági felelősség alól. Mentesül a kötelezett a szavatossági

felelősség alól akkor is, ha a hiba a jogosult által adott anyag hibájára vezethető vissza, feltéve, hogy az anyag alkalmatlanságára a jogosultat figyelmeztette.

(2) Fogyasztói szerződés esetében az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a **teljesítést követő hat hónapon belül felismert hiba már a teljesítés időpontjában megvolt**, kivéve, ha e vélelem a dolog természetével vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen. A felek ettől eltérő megállapodása semmis.

307. § (1) A jogosult a hiba felfedezése után a körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül köteles kifogását a kötelezettel közölni.

(2) Fogyasztói szerződés esetében a hiba felfedezésétől számított két hónapon belül közölt kifogást kellő időben közöltnek kell tekinteni. A felek ettől eltérő megállapodása semmis.

(3) A közlés késedelméből eredő kárért a jogosult felelős.

311.§ (1) Ha a fogyasztói szerződés hibás teljesítésének oka a kötelezettel szerződő harmadik személy (előző kötelezett) hibás teljesítése, a fogyasztói szerződés kötelezettje követelheti az előző kötelezettől a hibás teljesítés miatt támasztott fogyasztói igények kielégítése költségeinek a megtérítését, feltéve, hogy a minőség megvizsgálására vonatkozó kötelezettségének eleget tett.

(2) A fogyasztói szerződés kötelezettje az (1) bekezdés szerinti igényét a fogyasztó igényének kielégítésétől számított **hatvannapos elévülési határidő** alatt érvényesítheti. Az igény az előző kötelezett teljesítése időpontjától számított **legfeljebb öt évig érvényesíthető**; e határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.

(3) Az (1) bekezdés szerinti igényt az előző kötelezett is érvényesítheti a vele szerződő előző kötelezettel szemben, a (2) bekezdésben meghatározott határidők megfelelő alkalmazásával.

Ptk. XXXIV. fejezet: A szállítási és a közüzemi szerződés

1. A szállítási szerződés

380. § A felek a dolog minőségét, a minőség és a mennyiség megvizsgálásának módját, a minőségi és a mennyiségi kifogásolás rendjét meghatározhatják szabványra, műszaki feltételre, más

előírásra, mindkét fél által ismert szokványra vagy mintaszabályzatra utalással, mintával vagy részletes leírással.

383. § (1) A csomagolt és mérlegelt dolgot a szállító vagy a fuvarozó jelenlétében elegendő bruttó súly és darabszám szerint átvenni.

(2) A minőségmegvizsgálás helye a megrendelő telephelye.

(3) A megrendelő a mennyiségi ellenőrzés még el nem végzett részét, valamint a minőségi vizsgálatot köteles haladéktalanul, de legkésőbb az átvételtől számított nyolc nap alatt megkezdeni és azt a megvizsgáláshoz szükséges idő alatt folyamatosan elvégezni.

(4) A megrendelő az észlelt **minőségi hibát annak felfedezése után a szállítóval haladéktalanul közölni** és egyben szavatossági igényét megjelölni köteles.

A Ptk 283.§ (1) bekezdésében a „legrövidebb időn belüli meggyőződés“ a szolgáltatás mennyiségi és minőségi megvizsgálását jelenti.

Az ellenőrzés módját a törvény nem határozza meg, ezért a mennyiségre és a minőségre vonatkozó ellenőrzést a szolgáltatás természetéhez igazodva, illetőleg az adott szerződésre vonatkozó jogszabályi rendelkezésnek megfelelően kell elvégezni.

A gyakorlatban kialakult elv szerint az átadással egyidejűleg, a teljesítés helyén kell elvégezni a jelentősebb nehézségek nélkül lefolytatható mennyiségi és minőségi vizsgálatokat. (Az 1993. évi XCII. tv. 14.§-a tette lehetővé, hogy azt a minőséget, amit tanúsítanak, vagy amire a jótállás vonatkozik, nem kell vizsgálni.) E kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeiről a törvény külön rendelkezést nem tartalmaz, ezért a mulasztás szankciója az általános felelősségi szabályok alapján kártérítési kötelezettséget eredményezhet.

Egyes kötelmeknél a mulasztás következményeként speciális szabályok érvényesülnek.

Így például a szállítási szerződésnél a hibásan teljesítő közreműködő csak akkor felel a meghosszabbított szavatossági határidő alapján a szállítóval szemben, ha a szállító a minőség megvizsgálására vonatkozó kötelezettségének eleget tett (Ptk. 385. §), illetve a fogyasztói szerződések körében is felmerül az ésszerű idő kérdése.

A törvény- a fogyasztói adásvételről szóló 1999/44/EK irányelvvel összhangban - teljes egészében újraírja, illetve újrastrukturálta a Ptk. 305-311. §-aiban foglalt, a hibás teljesítésre vonatkozó szabályozást. A 305. § (1) bekezdése megtartja a hibás teljesítés korábbi fogalmát, de egyértelművé teszi, hogy a hibás teljesítés megítélése szempontjából a teljesítés időpontja az irányadó, a szolgáltatott dolognak a teljesítés időpontjában meg kell felelnie a jogszabályban vagy a felek szerződésében meghatározott tulajdonságoknak.

A 307. § (1) bekezdése a haladéktalan kifogásközlési kötelezettség korábbi szabályát enyhíti: a jogosult a hiba felfedezése után a „körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül” köteles kifogásának a kötelezettel való közlésére. A szóhasználat összhangban van a megvizsgálási kötelezettség határidejét rögzítő 283. § (1) bekezdése szóhasználatával.

A következőkben külön vizsgálom a szállítási és a fogyasztói szerződéseknél a jogosult megvizsgálási kötelezettségét.

Fogyasztói szerződések

A Ptk 307.§ (2) bekezdés fogyasztói ügyletek tekintetében - egyfajta értelmező rendelkezésként - rögzíti, hogy a két hónapon belül megtett kifogást kellő időben közöltnek kell tekinteni. Ehhez képest az adott eset körülményei hosszabb „kellő idő”-t indokolhatnak, de ha rövidebbet indokolnának, a fogyasztónak e szabály erejénél fogva két hónap mindenképpen rendelkezésére áll a kötelezett hibáról való értesítésére.

A törvény a fogyasztóra irányadó legalább kéthónapos kifogásközlési kötelezettség elmulasztásához az általános szankcióra tekintettel nem jogvesztést, hanem csupán kártérítési felelősséget kapcsol. A kéthónapos határidő, figyelemmel 1999/44 EK irányelvi rendelkezések egyoldalúan kogens jellegére, a felek által nem rövidíthető le.

Szállítási szerződés - fogyasztói szerződés

A Ptk. 383. §-ának (4) bekezdése a szállítási szerződések körében a 308. § törvény szerinti (1) bekezdésével konkuráló szabályt tartalmaz, amely szerint a megrendelő az észlelt minőségi hibát annak felfedezése után a szállítóval haladéktalanul közölni és egyben szavatossági igényét megjelölni köteles.

E szerződéstípus esetében indokolt megtartani a szigorúbb, haladéktalan kifogásközlési kötelezettséget. Ennek kapcsán fontos felhívni a figyelmet arra, hogy fogyasztói ügyletek tekintetében ez a speciális szabály nem irányadó, tekintve, hogy minden, a fogyasztói szerződést érintő speciális szabály a kötelmi jog általános részében került elhelyezésre. Így minden olyan szerződéstípusnál, ahol a kellékszavatosság alkalmazásra kerülhet, és fogyasztói szerződésre van lehetőség a 685. § e) pontjának második fordulata értelmében (így különösen a szállítási és a vállalkozási szerződések esetében), a fogyasztói jellegre tekintettel ezek a szabályok érvényesülnek, megelőzve az adott szerződéstípus speciális szabályait. Ez esetben tehát a fogyasztói szerződésre vonatkozó - a kötelmi jog általános részében található - normák képezik a speciális szabályt.

A 308. § (1) és (2) bekezdése általános szabályként megtartja a hatályos szavatossági határidőket. A (3) bekezdés a gyakorlati alkalmazás igényeire figyelemmel pontosítja a hatályos szabályozást: rögzítve egyrészt, hogy a kijavítási időnek az a része, amely alatt a jogosult a dolgot nem tudja rendeltetésszerűen használni, nem számít bele az elévülési időbe, másrészt kiterjeszti a szavatossági határidő újraindulására vonatkozó szabályt a kijavítás esetére, valamint a kijavítás következményeként jelentkező hiba tekintetében. Itt olyan új, a kijavított hibától különböző hibáról van szó, amelyet a kijavítás okozott.

A (4) bekezdés a fogyasztói ügyletek tekintetében - az irányelvi követelményből eredően - az általánosnál jóval hosszabb, kétéves elévülési jellegű szavatossági határidőt ír elő. Ez a rendelkezés is egyoldalúan kogens: a felek rövidebb határidőt nem köthetnek ki. Ez alól - élve az irányelvben felkínált lehetőséggel - egy kivételt enged a törvény: használt dologra nézve a felek egy évnél nem rövidebb szavatossági határidőt is kiköthetnek.

Az irányelv a fogyasztóval szemben helyállt utolsó kötelezett visszkereseti igénye megoldásának kidolgozását írja elő a nemzeti jogokban annak érdekében, hogy ne maradjon rajta a fogyasztóvédelem terhe a szerződési lánc korábbi tagjának hibás teljesítése miatt, ha igényérvényesítésének lehetősége elévülés folytán már meg is szűnt.

A kötelezettel szembeni igényérvényesítésnek az igény tartalmát tekintve két modellje lehetséges. Az egyikben a korábbi kötelezettel szemben a felek szerződése szerinti minden, a hibás teljesítésből fakadó jog érvényesíthető. A másik modell szerint csak egy szűk értelemben vett megtérítési igény keletkezik: az utolsó kötelezett azt és annyit követelhet a korábbi kötelezettől, amit maga teljesített a fogyasztónak (regressz-szerű megtérítési igény).

A törvény 311. §-a a második modellt alkalmazza. Ugyanakkor nem került hatályon kívül helyezésre a Ptk. korábbi 385. és a 398. §-a, mivel a közreműködő (alvállalkozó) esetében a kapcsolat a főkötelezettel szorosabb, mint az értékesítési lánc egymást követő szereplői között, ezért esetükben az első modell szerinti, alapvetően terheőbb felelősség fenntartása indokolt.

A 311. § (1) bekezdése tehát egy rendkívüli igényt határoz meg, melynek akkor van jelentősége, ha a szavatossági határidő a fogyasztóval szerződő kötelezett és a vele szerződő harmadik személy (a szerződési lánc előző tagja, a törvény szóhasználatában: előző kötelezett) között már lejárt. Az igényérvényesítés feltétele, hogy az előző kötelezettel kötött szerződés alapján megállapítható legyen a hibás teljesítés.

A 311. § (2) bekezdése az (1) bekezdés szerinti igény érvényesíthetőségének határidő-rendszerét írja le. A cél az, hogy a korábbi kötelezettel szemben nyitva maradjon a hibás teljesítése miatti szavatossági igény érvényesítésének lehetősége mindaddig, amíg azt a fogyasztó is megteheti a vele szerződő féllel szemben. A határidő megnyújtása (a fogyasztói igény kielégítésétől számított szubjektív határidő) mellett a törvény egyúttal egy abszolút határidőt is meghatároz, a kötelezett számára kiszámíthatóságot teremtendő, ami viszont jogvesztést eredményez az utolsó kötelezethnél akkor, ha a beszerzés után hosszabb idővel értékesíti a korábbi kötelezett áruját a fogyasztó részére.

A felek együttműködési kötelezettségéből levezethető továbbá, hogy az utolsó kötelezettnek a fogyasztói igényről való tudomásszerzést követően értesítenie kell az előző kötelezettet, hogy az számolhasson a vele szembeni - a fogyasztói igények érvényesítése elhúzódására figyelemmel adott esetben később érvényesíthető - igénnyel.

A (3) bekezdés alapján e megtérítési igényt az értékesítési lánc minden tagja érvényesítheti a láncnak azzal az őt megelőző tagjával szemben, akitől az árut beszerezte.

A 311/A. § a korábbi (1) bekezdés szabályát tartja meg, amely a hibás teljesítés jogkövetkezményeire vonatkozó rendelkezések hatályát a nem dolog szolgáltatására irányuló szerződésekre is kiterjeszti. Az állat szolgáltatására irányuló szerződés speciális szavatossági idejét meghatározó rendelkezés átkerült a 308. § (2) bekezdésébe.

ÖSSZEFOGLALÁS

Álláspontom szerint a polgári jog ilyen nem pontosan definiált időtényezői a bírói gyakorlatban sem képeznek egységet. Részben kivétel ezalól az ajánlati kötöttség, de a vizsgált kérdésekben a bíró mindig az egyedi körülmények figyelembevételével dönt, ezért nem várható a jövőben sem egységes állásfoglalás.

Felmerül a kérdés, hogy ha az anyagi jogi szabályok a fentiekben látott szélesebb teret engednek az egyedi körülmények mérlegelésének, ami a perben a bírói mérlegelést jelenti, akkor vajon a polgári perrendtartás megfelelően igazodik-e ehhez a követelményhez. Egyszerűbben, biztosítja-e az eljárásjog az anyagi jog által hagyott mozgásteret?

A Pp. Alapvető Elvei alapján igen [Pp. 3.§ (4), (5), Pp. 4.§ (1)], és ha elfogadjuk azt, hogy a perrendtartás az anyagi jogi szabályokkal összhangban áll ebben a kérdésben (anélkül, hogy részletesen megvizsgáltnám), akkor a Pp. 1.§-ából mégiscsak hiányzik az igazságra való utalás, melyet az 1999. évi CX. törvény 2.§-a változtatott a jelenleg is hatályos szövegre.

Az igazságosság, az igazság szolgáltatása, a jogi igazság nem egzakt fogalmak, képlékenyek, ugyanúgy ahogyan a nem definiált időtényezők és a bírói mérlegelés is. Álláspontom szerint a felmerült anyagi jogi szabályozás hátterében közvetve az igazság fogalma húzódik meg, amit a perrendtartásból töröltek, hogy az így helyébe lépett fogalmak/követelmények a gyakorlatban megvalósíthatók és ellenőrizhetők legyenek.

Az ésszerű idő a polgári jogban mindig mérlegelés kérdése, ahol minden felmerült körülményt figyelembe kell venni, és lelkiismeretesen, igazságosan értékelni. Egységes bírósági gyakorlat kialakulása az esetek és hozzájuk kapcsolódó különleges körülmények sokfélesége miatt szinte elképzelhetetlen. A bírói mérlegelés pedig bár pártatlan és törvényben meghatározott alapelveken nyugszik, mégis szubjektív, tehát előre kiszámíthatatlan.

Az ésszerű idő megfogalmazása a jogbiztonság határterülete.